

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԼՕԳՆՅԻՆ ԲԵՆԵՍԻՐԵԿԸՆ ԳՐԵԳԻՏԵԿԸՆ
ԵՒ ԲԵՂԵՔԵԿԸՆ

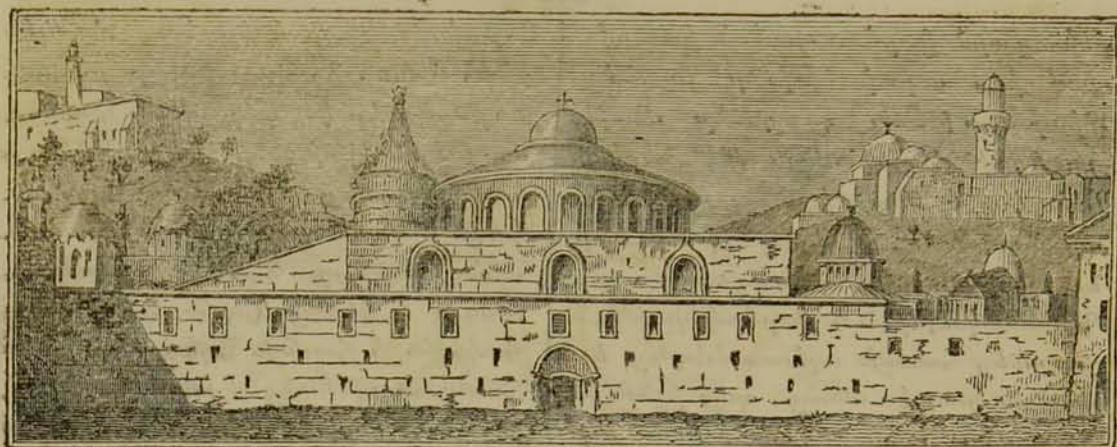
ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇՐՋԱՆ ՄԻԱՄԵԱՅ

ՅԵՐՈՒՍԵԼԵՄ

Ի ՏԿԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԵԵԱՆՑ

1876

ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

թիի 7.

ԱՄՍԱԳԻՐ

ՅՈՒԼԻՍ 31

1876.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Հ Ա Ն Դ Է Ս

Տ Օ Ն Ա Խ Մ Բ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ Տ. Տ. ԵՍԱՅԻ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀՕՐ

ԱՄՍՈՅՍ 15 ին ԵՍԱՅԵԱՅ մարգա-
րէին Տօնին օրը Ամեն. Տ. Տ. ԵՍԱՅԵԱՅ
Ս. Պատրիարք Հօր անուան տարեգարձն
ըլլալով՝ եկեղեցական և ուրախական
չքեղ հանդիսիւ կատարուեցաւ :

Ս. Յակովբայ Տաճարին մէջ հան-
դիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցուելէն
ղինի շարականօք և երգատացութեամբ
Ժառանգաւորաց՝ Ս. Պատրիարքը բու-
լոր Միսբանութեան եւ քաղաքացի
պատուաւոր անձանց խումռն բաղմու-
թեամբ ի Պատրիարքարան ելաւ, ուր
ի շնորհաւորութիւն և ի շնորհակա-
լութիւն ձառեր և ոտանաւոր Ուղերձ

Ժ.Ա.

մի կարգացուեցան և երգեր երգուե-
ցան ի գիմնաց Ս. Աթոռոյս Ժառան.
Աշակերտաց և Գալրաց :

Ոտանաւոր ուղերձն ձայնիւ եւս
երգուեցաւ, զոր ձայնագրածէր Ժառ.
Վարժարանի երաժշտութեան Ուսու-
ցիչն Պ. Գէորգ Գրիգորեան և Սուրբ
Աթոռոյս Տպարանին մէջ տպագրելով
առաջին անգամ իբրեւ նախախաղի
ձայնագրական տպագրութեան՝ նուի-
րեցաւ սոյն հանդիսին առ թիւ Նորին
Ամենապատիւ Սրբաղնութեան :

Առաւօտեան հանդէսն վերջացաւ
Ս. Պատրիարք Հօր յորդորական և

19

փախադարձ շնորհաւորական խօսքով,
որով իւր ուրախութիւնը յայտնեց
Միաբանութեան զգացմանց մասին
յաւելլով միայնգամայն թէ՛ ներկայ
հանգէսը ոչ միայն ինձ՝ այլ բոլոր Մի-
աբանութեան կը վերաբերի . ուստի
եւ շնորհաւորեց փախադարձաբար :
Գոհանակութիւն և շնորհակալութիւն
յայտնեց համայն աշխատաւորաց եւ
մասնաւորապէս անոնց, որոց ջանիւքն
Տպարանը յառաջադիմութեան նոր
քայլ եւս առածէր ձայնագրութեան
մասին և ապա օրհնեց ամենքը հայ-
րական օրհնութեամբ :

Երեկոյեան չափաւոր հացկերոյթ մի
ոյատրաստուած էր Միաբանութեան
սեղանատունը, ուր հրաւիրուած էին
բաղաբացի երեւելի ազգայիններն :

Ուրախութեամբ և երգերով ճաշելէն
զինի, Ամեն . Ս . Պատրիարքը յատուկ
մաղթանքներ կարգաց վասն հաստա-
տութեան Էջմիածնի Մայր-Աթոռոյ
և վասն կենաց Վեհափառ Կոթողի-
կոսին . վասն հաստատութեան Կոս-
տանդնուպօլսոյ Պատրիարքական Ա-
թոռոյ և կենաց Նորին Ամեն . Գա-
հակալին և համայն Ազգ . բարոյական
հաստատութեանց յառաջադիմու-
թեան, յարատեւ պայծառութեան
եւ բոլոր Ազգին կենաց : Սոյն Մաղ-
թանքներն կնքեցան համայն հրաւի-
րելոց և սեղանակցաց միաձայն Կեցե-
ներով և եղէցիներով :

Արժան կը համարիմք ձայնագրեալ
Ուղերձն ընթերցող Ազգայնոց հա-
ղորդել :

Ո Ի Ղ Ե Ր Ձ

ԱՌ Տ . ԵՍԱՅԻ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ

ՅԱԻՈՒՐ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԵԱՆ

ԱՆ ՈՒ ԱՆ ԻՒՐ ՈՅ

Որ 'նդ այգս այգուն զմութն ընդ լուսոյն քողածիւղ՝
Ի կայս ու 'ի կոյս ծագաց երկրի թափառիք .
Ո՛ր փառազունք անձնագեղից Եդեմին ,
Տուք զան 'ի վեր յԱստան հրաշ'ց Անմահին .
Հնչէ Սաղմ յերգոց մըրմունջ սիրաստարի ,
Հըրձուին բարձունք յարփւոյն ցոլցն 'ի տարափ :

Մանկունք սիրասուն
Գգուեալքդ 'ի գարուն
Ոյց ոգիքդ 'ի խնդ
Կայսուն թինդ 'ի թինդ
Օ՛ն տուք Վեհիս 'ի նըւէր
Զմաղթանս սրտից աղօթիկեր ,
ԵՍԱՅԻԱՍ Մեր Հայր
Կեցցէ յամն յամայր :

Ողջն ընդ քեզ ծննունդ թոհից խօլական ,
 Ողջն զուարթունդ լուսոյ ծագեալ 'ի սերկեան ,
 Ում անձկարեաց մնայաք կղկաթ կաթոգի .
 Ո՛հ , զմի արիւր դու խանդ 'ի սիրտ եւ հոգի .
 Իբր ըզՄատիս հանուրց լերանց գերակայ՝
 Աստեղանա՛ղ բերցես ճակատ առ յասպ ,
 Մանկունք սիրասուն , և այլն :

Ո՛հ , զմի չքնաղ զմի Հայրենեաց քաղցր է յուշ .
 Զի աղեկէզ հառաչք ողբոց Մօրն անուշ
 Իցէ՞ ինչ խոչ , իցէ՞ կրճիմն եւ արգել
 Հրածին կայծից զահեղ ճայթմունս խափանել
 Իբր Հայրենիք փառաց Կրօնին առ երի
 Սրբէ զսաղսա՛յ արուօր աչաց իւր ծաւի :
 Մանկունք սիրասուն , և այլն :

Աստուածային ոգի հրաշից ըստեղծող
 Իբր յանլիկանդ վառէ աշխոյժ զանարդ հող ,
 Հսքանչելիս կորզել արտաքս յանէից ,
 Զուր յասլառա՛ծ բղխել վիմէն յորդալից .
 Զի այս վըճիռք յաւիտենից 'ի սկզբանց ,
 Պերճ վաստակօք դից գոլ յՈլիմն զուգապանծ :
 Մանկունք սիրասուն , և այլն :

Առ քեզ ո՛վ Հայր , վառեալդ յաւիտն խանդալից ,
 Առ քեզ սլանան իղձք , ձօնք , մաղթանք մեր սրտից .
 Թո՛ղ հրազնուց որոտնդոստ 'ի թնդիւն՝
 Աբքայք ըննուէր առցեն սրտից դողդոջուն .
 Խարխալ են ո՛հ խարխալ գահոյք ոսկեղէն՝
 Ոյց սլատուանդանք յոսկերս ազանց յեցեալ են :
 Մանկունք սիրասուն , և այլն :

Տես ապա Հայր , տես ըզՄատիս աղաւաղ ,
 Զի հրաշագեղ յառնէ նորոգ վերկենցաղ ,
 Իբրեւ զարեգն ելեալ յամպոց բարդ 'ի բարդ՝
 Լուղն հեզիկ յեթերին ծով լուսազարդ .
 Եւ ըզգոյիդ փայլէ յինքեան ցոլացիկ՝
 Զանեղր անբաւ անմահութեան ըզկլնիք :
 Մանկունք սիրասուն , և այլն :

Ի յիմաց
 Ժառ . Աշակերտաց
 Աւետիս Կարապետեան :

Միջակ . կէտը զի բաղնակ :

~ճ~ : ~ճ~ : ճ~ճ~ : ~ճ~ :
Որ նգայդս այ գուն զմուխնդ լու սոյն

~ճ~ճ~ ~ճ~ : ճ~ :
քո . զա ձիգ

ճ~ճ~ : ~ճ~ : ճ~ճ~ : ճ~ճ~ :
Ի կայս ուրի կոյս ծա գաց երկ ըի

ճ~ճ~ ճ~ճ~ : ճ~ :
թա փա ուրի ,

ճ~ճ~ ճ~ճ~ : ճ~ճ~ ~ճ~ : ~ճ~ճ~ ~ճ~ : ճ~ճ~ :
Ո . փա ռազունք ա նձ նա գե ղեց

ճ~ճ~ճ~ ~ճ~ : ~ճ~ :
ե գե մին ,

~ճ~ճ~ ճ~ : ճ~ճ~ճ~ճ~ : ճ~ճ~ճ~ : ճ~ճ~ :
Տու ք զա կն ի վեր յո ստան

ճ~ճ~ ճ~ճ~ : ~ճ~ ~ճ~ : ճ~ճ~ :
հրա շեց Ա նմա հին ,

~ : ~ : ~ : ~ :

Հն չէ Սա ղիմ յէ ր գոց

~ : ~ : ~ : ~ :

մը ր մուկն սի րա տարփ,

~ : ~ : ~ : ~ :

Հը րճուին բար ճուկն յա րիւոյն ցո լեցն

~ : ~ : ~ :

ի տա րափ :

Գ Ո Ր Դ Ո Ր Ա Կ

~ ~ ~ : ~ :

Ման կուկն սի րա սուկն

~ ~ ~ : ~ :

Գդուկաւքէ ի գա րուկն

~ ~ ~ : ~ :

Ոյց " գէքէ ի խինդ

~ ~ ~ : ~ :

Կայտ ուկն թինդ ի թինդ,

~ ~ ~ : ~ ~ ~ :

Օն տուք վէ հիա ի նը ւէր

Ջմաղ թանս սր տից ա ղոթ կեր,

Ե սա յի ա ս

մեր Հա յր

Կե ց ցէ

յա մա յա մայր :

Եղանակաց
Գէորգ Պ. Գրիգորեան :

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՓՐԿԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

(Շարունակութիւն և վերջ, տէս թիւ 6 :)

Մարտի Դէշ : — Այս կարգին մէջ փրկագործութիւն մը ակնկալելու հա մար, պէտք է որ սորա արժէքն և կա ըողութիւնն առ նուազն համեմատա կան ըլլայ փրկութեան արժեքին հետ : Արդ՝ ի՞նչպէս կարելի է որ անկատար և մահկանացու մարդն կարենայ իւր համար կատարեալ և անմահ վախճան մը հայթայթել : Ի՞նչպէս պիտի կարե

նայ՝ սկզբնական մեղաց հաղորդ մար դըն, տոկալ և համբերել թէ՛ իւր և թէ՛ հանուր մարդկային աղբի մեղաց ծանրութեան : Ո՞չ ապաքէն այսպիսի անձնազոհութիւն մը գերբնական սէր եւ զօրութիւն կը պահանջէ : Գողցես երկինք թողատրած է որ 4000 տարի ներ անցնին մարդոյ անկմանէն մինչ ՚ի վերականգնումն, որպէս զի միջոց տայ

մարդոյն ինքնին դատել եւ զգալ թէ որչափ անբաւական է իւր լքեալ զօրութիւնն այսպիսի մեծ զոհադործութիւն մը կատարելու :

Կը մնայ ուրեմն երկրորդ ենթադրութիւնն , այսինքն , փրկագործութիւնն գեր մարդկային բնութենէ մը կրնայ յառաջ գալ : Բայց նկատենք նախ թէ կարելի է արդեօք այս գրտնուիլ մարդկան եւ Աստուծոյ միջին աստիճանի գոյացութեանց մէջ :

Միլտոն խիստ լաւ մտածութեամբ կ'ենթադրէր որ , յետ մեղաց Յաւիտենականութիւնն հարցուց սրտաբեկ երկնից թէ կը գտնուի՞ արդեօք իշխանութիւն մի , որ յանձն առնու յուիլ զմարդոյ ազատութեան եւ յաւիտենական երջանկութեան համար : Հրեշտակային դատարարութիւնք լուսկացին եւ այնքան սերովբէից , քերովբէից , զօրութեանց , պետութեանց , հրեշտակաց եւ հրեշտակապետաց մէջէն ո՞չ մին չդգաց իւր մէջ այն աստիճան զօրութիւն մի , որ կարենայ ընծայել զինքն այս փրկարար զոհադործութեան : Բանաստեղծին այս մտածութիւնը աւներկեայ ճշմարտութիւն մ'է Աստուածաբանութեան մէջ : Վերջապէս , ուստի՞ հրեշտակք պիտի ունենային մարդոյ վրայ այն անհուն սէրը , զոր կը բովանդակէ Խաչի խորհուրդն :

Արարածոց մէջէն ամենաբարձր զօրութիւնք անբաւական են առ այս : Հրեշտակային ո՞չ մի գոյացութիւն , իւր էութեան տկարութեամբ չ'պիտի կարենար բառնալ եւ կրել այն վտերն , որք ինչպէս կ'ասէ Մատթիոն , կուտեցին Յիսուսի Քրիստոսի գազաթան վերոյ ամեն տեսակ բնական ցաւերն , որք յառաջ եկած էին 'ի պատիժ բոլոր մեղաց , զորս գործած էր մարդկութիւնն 'ի սկզբանէ անտի . դիպեցին նորա սուրբ գլխոյն վերայ բարոյական

ամեն տառապանք , ամեն չարչարանք , զորս կրեց նա սիրով բոլոր մեղապարտից փոխարէն :

Եթէ Յիսուս Քրիստոս իւր Աստուածութեամբն իրեն մատուցուած բաժակն դառն գտաւ , ինչպէս հրեշտակ մը կարող էր զայն մատուցանել իւր շրթանց , նա չ'պիտի կարենար քա՛մել չարչարանաց մրուրն եւ փրկութեան զոհ լինիլ :

Ուրեմն կարելի չէր մեզ համար Փրկիչ ունենալ , բայց եթէ մին 'ի յաւիտենական երկից անձանց : Եւ սոյն Աստուածային Երրորդութեան մէջ Որդին միայն կը տեսնուի , իւր բնութեամբ իսկ , որ պէտք է զմեզ փրկանք ազատէ : Սէր անհուն , որ Տիեզերաց զանազան մասերն կը կապէ , գերահրաշ միջոց , յորում հակառակ ծայրեր իրար կը միանան , պատճառ կենդանացուցիչ բնութեան : Նա միայն կարող էր զԱստուած ընդ մարդոյ հաշտեցնել : Եկաւ այս նոր Ագամը , այր մարմնազգեսց 'ի Մարեմայ , այր բարոյական իւր Աւետարանաւն , այր Աստուածային իւր էութեամբ : Նա ծնաւ 'ի Կուսէ , որպէս զի կարենայ լինել պատարագ անարատ՝ անհաղորդ սկզբնական մեղաց : Ոչխարաց ապառտանարան 'այրի մը մէջ , մարդկային կարգաց ամենայետին աստիճանին մէջ կեանք ստացաւ . որովհետեւ մարդը ամբարտաւանութեամբ ինկած էր : Այստեղ ահա՛ կը սկսի անիմանալի խորհրդոց անեղը խորութիւնն , մարդկը կը շփոթի եւ ծածկող վարագոյրն կ'իջնայ մեր մտաւոր աչաց առջեւ :

Փրկագործութեան անիմանալի խորհրդոց լրմամբ՝ մեր անհնազանդութենէ առաջ ունեցած վախճանն դարձեալ խոստացուած է մեզ , բայց աւոր հասնելու ճանապարհը նոյն չէ : Անմեղ Ագամն կարող էր հասնել այս

Վրխանին հանգիստ և երջանիկ ճա-
նապարհաւ. բայց մեղապարտ Ադամն
չը կրնար հոն հասնել առանց տառա-
պանաց և աղէտից : Նախահօր սխալ-
մանէն 'ի վեր բնութիւնն փոխուեցաւ,
և փրկագործութեան նպատակը ոչ թէ
'ի նորոյ ստեղծագործութիւն մ' էր,
այլ միայն առաջնոյն մշտնջենաւոր եր-
ջանկութիւն մը պարգեւել : Ամենայն
ինչ ապականեցաւ մարդոյն հետ եւ
Տիեզերաց այս անմահածին թագաւո-
րը, որ առանց իւր գոյութիւնն փո-
խելու, պէտք էր բարձրանալ երկնա-
յին զօրութեանց երջանիկ վիճակին,
այլ եւս չը կրնար վայելել Աստուծոյ
ներկայութիւնը, առանց « գերեզմանի
գոնէն » անցնելու, ինչպէս կ'ասէ Ու-
կեբերան : Թէ և իւր հոգին փրկեցաւ
մշտնջենաւոր եղծմանէն, բայց մար-
մինը՝ իւր զիւրեղմանելի զանգուածին
հետ միացնելով մեղաց պատահական
տկարութիւններն եւս, կը կրէ միշտ
նախկին դատաւնիքն իւր ամեն խըս-
տութեամբ. այսինքն « Հող էիր և 'ի
հող դարձցիս », կը տկարանայ կըլու-
ծուի և կ'ապականի : Աստուած, յետ
նախահարց անկմանէն, զիջանելով Որ-
դւոյն աղաչանաց և չը կամենալով բոլոր
մարդկութիւնն ջնջել խապաւ, հնարեց
մահն, ինչպէս մի կէս — ողնչութիւն,
որպէս զի մեղաւորք տեսնեն և զգան
այն ամբողջական ողնչութեան ահա-
ւորութիւնն, որովմ' դատապարտուած
էին յառաջագոյն յաւիտենապէս ե-
թէ երկնային սիրոյ սրանչելքն սգնու-
թեան չը հասնէին :

Կը համարձակիմք ըսել որ բնա-
զանցական և անխմանալի իրաց մէջ ա-
մենապարզն է սոյն պատճառաբանու-
թեանց շղթայն, որոյ մէջ դժուարա-
կընձիւն բառեր, անհասանելի բաժա-
նումներ և հատուածներ, մթին և ան-
մեկնելի նախագասութիւններ չը կան

ամենեւին : Քրիստոնէական վարդապե-
տութիւնն չունի ասոնցմէ և ոչ մին,
ինչպէս անհաւատ եպերոջներն կը ջա-
նան կարծել տալ :

Աւետարանը քարոզեցաւ ամենա-
խեղճ և ստորին մարդկանց և անոնք
կարացին հասկնալ իւր վարդապետու-
թիւնքն. նա աշխարհի բոլոր գրոց
մէջ ամենէն պարզն է. իւր վարդա-
պետութեան գահը ոչ թէ գլխոյ այլ
սրտերու մէջ հաստատուած է. նա
ոչ թէ հակառակիլ այլ միայն բարւոք
ապրիլ ուսոյց մարդկան. բայց նա
միշտ իւր խորհուրդներն ունի, իւր
գրուածոյն մէջ ունեցած ամենախոր
գաղանեաց եւ չափազանց պարզու-
թեանց շարունակական խառնուրդն
ստուգիլ անպատմելի է. սրտադրան
և բարձր յատկութիւններ : Պէտք չէ
երբէք զարմանալ, որ Յիսուս Քրիստո-
սի Աւետարանն՝ թէ և գրագիտական
ոճովն անպաճոյճ, բայց այնպիսի ճար-
տարութեամբ կը խօսի. իւր ճշմար-
տութիւնները այն աստիճան բարձր
և համոզիչ են, որ մին միայն ընդու-
նելէն զինի մարդ կը ստիպուի ամենուն
ալ համոզուիլ և ընդունել : Այսպէս
ահա՛ եթէ մէկն կարծէ թէ սիղեւա-
կան մեզոյ գոյութիւնն միայն կարէ
ուրանալ, առանց ուրիշ մասերու մէջ
թերութիւն ունենալու, կը սխալի.
վասն զի զայն ուրանալով՝ հետեւու-
թենէ 'ի հետեւութիւն կը գլորի եւ
կ'իյնայ խապաւ անաստուածութեան
մէջ : Այն վայրկեանին որ մարդ զԱս-
տուած կը ճանչնայ, քրիստոնէութիւ-
նը իւր ամեն վարդապետութեամբք
անոր մօտ կը հասնի, ինչպէս հաստա-
տած են Գլարք և Բաքալ : Ահաւա-
սիկ այս ամենամեծ սոցալոյց մի է Քր-
իստոնէական կրօնի անսուտ ճշմար-
տութեան :

Վերջապէս պէտք չէ՛ զարմանալ

որ այս վարդապետութեան հիմնադրըն, որ մեր գլխուն վերեւ միլիօնաւոր գունտերուն առանց խանգարելու, կանոնաւոր շրջաններ կը տայ, սիւսած է իւր հեղինակութեան մէջ այն ստորիճան ներգաշնակութիւն, պէտք է զարմանալ որ Նա իւր խոր հրդեղ հրապոյրներն եւ բարձրութիւնը սքանչելի շրջանի մը մէջ շարագասած է, այն ճարտարութեամբ, որով կարգած և կանոնաւորած է աստղներու շրջանն ընծայել մեզ երբէմն ծաղկալից և երբէմն փոթորկալից եղանակներ: Եւ ի՞նչ է այս դարուց կատարութիւնն ընդդէմ Քրիստոնէութեան: Եթէ իրաւացի է կրօնքի մը կարեւորութիւնը մարդոյն, ինչպէս ընդունած են բոլոր փիլիսոփայք, որ մի կրօնքի հետ կարելի է փոխել մեր նախնեաց սոյն դաւանութիւնն: Թո՛ղ մտաբերեն այն օրերը, յորս արենախոնձ մարդիկ ջանացին առաքինութեանց դիցուհիներ կանգնել Քրիստոնէութեան աւերակաց վրայ: Այս օրերուն մէջն էր որ մարդիկ մի ձեռքով գլխատութեան բեմեր կը կանգնէին եւ միւսովն մեր տաճարներու ճակտին վրայ Աստուծոյ համար Յա-ի փեռականութիւն և մարդկան համար մահ կը նշանագրէին, և նոյն իսկ այս տաճարներն, յորս երբէմն կը պաշտուէր աշխարհաճանօթ ճշմարիտ Աստուածն, կը յարգուէր Ս. Կուսի պատկերն, որք անբաղձներու և տառապեալներու միտթարիչ կը հանգիստանային, այս տաճարներն նուիրուած էին ճշմարտութեան դիցուհւոյն, զոր ո՛չ ոք չէր ճանաչեր և իրաւանց դիցուհւոյն, որ ո՛չ ոքի արտասուքը չէր սրբեր:

Թարգ. — 'ի Գաղղիէիէնէ
Գ. Ս. Իմայեղի:

Կ Ե Ն Ս Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Պ Ի Ի Ֆ Ո Ն Ի (1)

Մեծ մարդկանց նկարագիրն պատմող ամենագոյն յիշատակներն իսկ մեծապէս կը հրապուրեն զմեզ: Գոգցես այս ընտիր արարածները զերեք շրջապատողներուն նոր զօրութիւն մի կը հաղորդեն և իրենց մերձեցողներուն անմահութեան կնիքը կը գրովեն: Ուստի՛ յառաջ կը գայ նոցա թանկագին ձեռագիրները, իրենց մտածութեանց հաւատարիմ բարեկամները խուզարկելու, նոցա բնականութեանց այցելելու և նոցա գործածած շնչին իրեն իսկ քստանալու անզուսպ եռանդը, և թէ ոչ մեր տածած այն զգացումն, թէ փառքը մահէն յետոյ եւս անեղծ կը մնայ և իւր դադարները յաջորդ սերնդին մէջ կ'ապրին: Այս զգացումն է նաեւ, որ քաջալեր կը հանգիստանայ հոյակապ մարդկանց կենսագրութիւնն ընկել չճանձրածալ երբէք և նոցա վերայ անհամար ստոյգ մանրամասնութիւններ աւելցնել, որպէս զի միշտ անյոգ հետաքրքրութեամբ կարգացուին:

Ահա մեք եւս այսու զգացմամբ պիտի ջանաք բոտ մերոյսան Պիւֆոնի կենոց պատմութիւնն պատկերացնել աստ, այն մեծ մարդուն, որ իւր բովանդակ անձը բնութեան ուսման նուիրեց և որ միշտ մեր զարմացման առարկան և բուռն բերդութեան աղբիւրն պիտի լինի:

Գէորգ — Ըւի Լեկերկ, Պիւֆոնի կոմսը, 1707 Սեպտեմբեր 7ին ծնաւ 'ի Մոնդպար (Գոգ-տօր) (2), 'ի Բենիամին — Յրանսուա Լեկերկ տը Ֆիւֆոնէ, որ թագաւորի խորհրդական էր և և Մոնդպարի աղային ատենի նախագահ և որ յետ ժամանակաց Տիժանի աւագաժողովն ատենակալ եղաւ:

Լեկերկ ընտանիքը, որ 'ի սկզբան Նիվերնէի մէջ կը բնակէր, խիստ հին է. նա ժեշ գտորուն Պուրկոնեի մէջ հաստատուեցաւ: Ժեշ գտորուն իւր սերունդներէն մին, Շարլը Լեկերկ, որ Կրիշեօնի պարոնութեան դատաւորն էր, և կաւ 'ի Մոնդպար բնակեցաւ: Իւր թոռն, Բենիամին — Յրանսուա Լեկերկ, մեծ բնապատումին հայրը, երկիցս ամուսնացաւ: Առաջին ամուսնութենէն հինգ զաւակ ունեցաւ, երեքը իրենց անձը և կե-

(1) Պիւֆոնի ինսագրութեան աւելի պարզութեան հետ կապու համար որ խան դադարէիս պէտք էր Գէորգ Լեկերկի ծանօթութեանը աւելցնել: Ե. Թ.

(2) Գոգ-տօր, Յրանսուա ինսագրութեան նախնական մէկ է և նախնական Պուրկոնեի հետնապիս հաւ ին խաղէ. Գլխաւոր քաղաքն է Տիժան, որ Պուրկոնեի շրանջին վերայ շինուած է և 25000 բնակչ ունի: Այս նախնական մէջ է Դոմէն Մոնդպար քաղաքը, որ 2100 բնակչ ունի:

դեցականութեան նուիրեցին : չորրորդը կոչս մնաց
և հինգերորդը : այն է Գեորգի—Լուի : Պիւֆոնի
կոմս եղաւ : Իսկ երկրորդ ամուսնութենէն երկու
զաւակ ունեցաւ :

Պիւֆոն իւր առաջին դաստիարակութիւնը
մօրմէն ստացաւ : որ բարձր իմացականութեան և
հաստատուն բնաւորութեան տէր կին մ' էր : Ա.
պա Տիֆոնի վարժարանը դրուեցաւ : ուր իւր ըն-
դաբոյս յատկութիւններով և ուսողութեան մա-
սին ունեցած մեծ ընդունակութեամբ սուղ ժա-
մանակէն նշանաւոր եղաւ : Լըսուի թէ միշտ Եւ-
կլիդէսի (1) գործերը իւր հետ կը կրէր և իւր ա-
շակերտակցներէն կը հեռանար : առանձնութեան
մէջ իւր խորհրդածութիւններով և հաշիւներով
զբաղելու համար : Երբ որ մը վարժարանի տնօրէնը
Պիւֆոնի հօր բարեկամ՝ Պրոսպի նախագահին
տրտուել կը յայտնէր իւր աշակերտի հասակէն վեր
ուսմանց մասին ունեցած հակամիտութեանց հա-
մար : նախագահը սոյն մարդարեական պատասխանը
տուաւ Տնօրէնին : « Այսպիսի դպիշ : և ոչ չափ
յոթնամեայ ք » :

Պիւֆոն իւր ուսումներն աւարտելէն ղկնի Մոնթ-
պար վերադարձաւ : Հայրը իւր որդւոյն համար
գատաւորական ամսու մը կ'երազէր : բայց երիտա-
սարդ Պիւֆոնի կուսումն այդ չէր : Ուստի բուռն
գորութեամբ իւր հօր կամաց ընդդիմացաւ : Նա
իւր Ժան Նատող քեռւոյն մտերմացաւ : որ գի-
տութիւնները կը մշակէր և իւր անդամադրելի մի-
տումը կը քաջաբերէր : Շատ անգամ հօրմէն գաղտ-
նի Նատողի գործարանը կերկնար եւ նորա հետ
փորձերու կը պարագայէր : որոնք իւր հանձարը կը
զարգացնէին :

Օր մը Պիւֆոնի հայրը նոցա փորձ ըրած ժամա-
նակ յանկարծ վերայ հասնելով՝ ցասմամբ իւր ա-
նեւծագին ըսաւ . « Դու մեր ընտանիքէն նախա-
դահ մի կը բառնաս :—Ես թերեւ Ֆրանսիոյ ա-
ւելի մեծ փառք մի սիրտի տամ : պատասխանեց
Նատող » :

Արդարեւ երիտասարդ Պիւֆոնի այնչափ նշու-
նաւոր ճաշակներն ծանաչելը և զանոնք զարգացնելը՝
հասարակաց շնորհակալութեան շնչին պատճառ մը
չէ : Այս ծննդական հանձարի առաջին քայլերը
առաջնորդած լինիլը՝ Ժան Նատողի համար յա-
ւելեանական պատիւ մը սիրտի լինի :

Կենաց ընթացքին մէջ քանի՛ քանի անգամ
պարագաները մարդկային նախատեսութիւններն 'ի
դերեւ կը հանեն : Պիւֆոն դատաւոր սիրտի լինելը
մեծ բնապատում մի եղաւ : Նա Տիֆոնի մէջ
զխորւածով երիտասարդ Գեորգիոն և նորա գաւ-
տիարակին ծանօթացաւ : որ գիտնական և հմուտ
անձ մի էր : Սոցա յարեցաւ : 'ի Փարիզ և 'ի Սո-

միւս (1) սոյս օտարականաց հետեւեցաւ : և ապա
Անկլիա եւ յիտալիա սոցա ուղեկցեցաւ : Ի
Լոնտոն աշուտապետական սախորթ թիւները Պիւ-
ֆոնի այն ազնիւ կերպորանքը : այն հանգերծից
ճիշտութիւնն ու ընդունի փափկութիւնը տուին :
որով Հիւսմ (2) զայն տեսած ժամանակ ըսաւ թէ՝
նա աւելի Ֆրանսիոյ սպարապետի մը (marechal)
կը նմանի քան թէ գրագիտի :

Պիւֆոն իտալիոյ մէջ իւրաքանչիւր քաղաքի-
նին այնպիսի հրապուրիչ գիրքեր կը գտներ : որք
իւր մեծ հոգւայն մէջ առ բնութիւնն ունեցած սերն
կը հրահրէին : Լոմպարտիոյ Հուսթի դաշտերը, Նա-
բոլի թագաւորութեան հրաբխային երկրները
յաջորդաբար զուարթ : փառահեղ եւ ահագնեցիկ
տեսիլներ կը սրողէին իւր աչաց : Նա արար-
չապետի ձեռակերտաց առջեւ : մարդկային ձեռա-
կերտները կը մոռնար : Պատկերները : արձանները
և յիշակերտները : որք մեծ ժողովրդեան մը պատ-
մութիւնը կը ներկայացնէն : հազիւ ուրեմն նորա
հոգւոյն կաղզէին : որ իւր տեսութեան առջեւ պար-
զուած բնութեան տեսարաններով լիովին գրա-
ւուած էր :

Պիւֆոն իւր ճանապարհորդութիւններէն վե-
րադառնալով՝ պարտաւորեցաւ կենաց դժուարու-
թեանց հետ մարտնչիլ : ասպարիզի մը անստուգու-
թիւնը և գրամական նեղութիւններ հարկադրեցին
զայն առ վայր մի իւր ուսումն յետաձգել :

Իւր հօրը հարստութիւնը վտանգի մէջ էր :
Պիւֆոնի երկիրը : նորա՝ պահանջատեարց միակ գը-
րաւը : աճուրդի դրուած էր : Պիւֆոն իւր օրի-
նական հասակն ստանալով՝ ինամակալութիւնն ըս-
տանձնեց : այս կերպով իւր հայրենի ստացուածքը
փրկեց և կարող եղաւ վերագնել այն երկիրը ուր
իւր ծերունի հայրը տակաւին ընդերկար ապրեցաւ :
իւր որդւոյն յաղթութեամբն երջանկացած :

Պիւֆոն իւր հարստութեան տիրանալով՝ գըւ-
խովին ուսման նուիրեց իւր անձը : Նորա ուսումն
նախնական ճաշակները բնաւ մարած չէին : նա ըս-
կրտաւ ուսողութիւնը տարբարանութիւնը և անկա-
յին բնագիտութիւնը մշակել : Անկլիական ընդուն
կատարելագործել և ընդ նոսին Ֆրանսերէն գրելու
կրթութիւններ ընել՝ թարգմանութիւններ ընելով
Իւր առաջին գրութիւնները նշանաւոր եղան :
նոցա մէջ մեծ մտքի մը փորձերը տեսնուեցան : նը-
շանաւոր եղան նայնպէս իւր առաջին գիտնական աշ-
խատութիւնները : որք իւր առջեւ գիտութեան

(1) Սոմերս, Մէն և Լոստիւ շրջանային գլխաւոր քա-
ղաքն է : Լոստիւ յալի եւրէնի լեկոյ շրջանային : 12000
բնակիչ ունի : Այս քաղաքին դիրքն իսկուր գեղեցիկ է : եւ-
րէն խմբուրդ ունի : յորոյ մէջ 12 խմբուրդ լեկոյ բաւթա-
յաթ է և 260 մեղր երկրորդութիւն ունի :

(2) Գուսթիւ Էթմ : պարսկացի և իտալացի Սիւլւա-
նի : 1711 ին Եփեսոսի մէջ ծնաւ և 1766 ին Մոսկու
Սա ժնդր դարձաւ իմպերատրիսէն Էտալիոյն հեղեւորդ ե-
ղաւ : Իւր Անկլիոյ պարսկութիւնը դատաւորն էր լիւծ է :

(1) Եւկլիդէս : Կլասիկ Թոյն երկրաչափ Ժ' է : պր
Ա. Պարալլելոն օրով ծաւալեցաւ : (500 Ք. Մ.) :

դու (1)։ Անգուան Բըդի և Վիգ—ալիգը (2) տնկաբանական, անգամադննական և բժշկական աթոռները զրաւեցին։ Պարտեղը, որ անձուկ սահմանի մը մէջ ամիսօրուած էր, ընդարձակեցաւ, Ժողովածոյներ կուտակուեցան, նոր սրահներ, ընդարձակ ամիսթէատորներ հիմնուեցան։

Պիւֆան այս հաստատութեան ճոխ հաւարա-
ծայքը ընդարձակելու աշխատելով՝ այնչափ ընդար-
ձակ ծրագիր մը յղացաւ, որչափ որ մարդկային
հանճարը կրնայ ննարել:

Նա գիտեր, որ իւր աշխատատեղը կենաց բոլոր օրերն այս ընթարձակ ձեռնարկութեան պիտի ծը-
ւիրուէին, որ անհուն գիւտերու, անսահման յա-
րատուութեան, խորին և ստուգ գիտութեան և կա-
տարեալ ունյ պէտք ունէր: Բայց Պիւֆֆն, ինչպէս
իւր քաջատրուութեան և տաղանդին, նշոյնդէս նաև
իւր գործոյն վրայ վտահուութիւն ունէր: Նա այն
երկշուտ հոգիներէն չէր, որ մեծ հանձարները կա-
հաքելէն և համարձակիլ չը գիտէն: Նա հաստա-
տութեամբ մերձեցաւ այս դժուարութիւններով
ի՛, գործոյն ևւ շարունակ տասը տարի նիւթերը
պատրաստելու, զանոնք յօրինելու, շարակարգու-
թեանց, քննութեանց և ունյ (style) արուեստին
մէջ հրահանգուելու համար աշխատելով՝ Բուլֆն
պարիս-թէոն առաջին հատորը հրատարակեց: Խիստ
մեծ եղաւ այս հրատարակութեան յաջողութիւնը,
Էւրոպա նորա վերայ զարմացաւ և համօրէն ուս-
մանց մատենագիրք, որ կարծէին թէ առանց օխո-
յնի յիշատակարան մը բարձրացուցած էն, մեր-
կապարանոց տեսան, որ ԺԷ Դ Դարու ամենամեծ
գիտնական գործը չէ իրենց աշխատասիրութիւնը

Մեք այս մեծ գործոյն կազմութիւնը և ծրագիրը միայն յառաջ պիտի բերեմք :

Պիւ-Ֆօն Երկրի տեսութենէն կըսկսիս Վ. տաՀ և
Համարձակ ձեռամբ կը գծապրէ հրոյ և ջրոյ աղբէ-
րու թեամբ յառաջ եկած յեղաշրջութեանց և կեր-
պարանափոխութեանց պատկերը, որք նոյն իսկ այսօր
մեր աչաց առջև կը կատարուին, նա Երկիրն յուզող
յեղափոխութիւնները հանքաց օժանդակութեամբ
մէկնելու միջոցը մատնանիշ կ'առնէ և կը համար-
ձակի մեր մտորակին մինչ 'ի ծագումն բարձրանալ
և նորա առաջին կազմակերպութեան վերայ կար-
ծիքներ յայտնել :

Կենտրոնական պարտիզան զինվածության համար 1759 թ. ինչպես նաև պետության, Պեմբերտոն պարտիզանական պետության համար 1795 թ. Բենտլիպարտիզանական զինվածության համար 1795 թ. ինչպես նաև ինքնավար Մեյնլենդ պետության և

(1) ԲՈՒԴԱՆԻ, ԲՈՒԴԻՆԻ, անդամ ԳԻՄՆԱԼԵՆՈՅ ԱՆՈՒՄԵՆՏԱԿԻ,
1742 թ. ծնունդ և 1832 թ. մահացում :

(2) Վերգ-ի Աւեր (Փշկւն), Դաւանաբ Բժիշկ, 1748ին ծնաւ և 1794ին մեռաւ, Բժշկութիւնը, Բնագաղմութիւնը, Արտամանութիւնը և Գրագիտութիւնը ժառանգան ծնա-
կէն: Իւր աշխատութիւնները, իւր մանուկները յետգիտու-
թեան աշխատանք պետարանայ իւր լոյս ընծա ցրտաւ,
բնութիւնը իւր կենսութեան իւր ծնունդն:

Երկրէն յետոյ մարդը կը գայ, որ ծորա տիրապետն է: Մինչեւ այն ժամանակ մարդոյն պատմութիւնը Թերակատար կերպով միայն ծրագրուած էր: Պիւֆոն զայն կը գրէ. «մարդոյն որբանէն սկըսեալ նորա՝ իւր բոլոր հասակաց մէջ ունեցած բընական կերպարանափոխութիւնները և բարոյական յառաջադիմութիւնները կը նկարագրէ եւ անյագ հետաքրքրութեամբ կը ջանայ վերցնել այն բոլորը, որք մարդոյ ծննդեան և մահուան գազտնիքը կը պարսժած կեն»:

Ի՛նչ ազնիւ գաղափարներով կը յօդէ նա այս ամէն խնդիրները, ի՛նչ անկեղծութեամբ՝ ի հան-
գէս կածէ մարդոյ կարճատեւ կենաց հանգամանք-
ները և ի՛նչ ներգաշնակ ու սրտառու ոճով կը նը-
կարագրէ նորա ամենաքաղցր զգացումները, ամե-
նայաւուճ ուրախութիւնները և ամենադառն վիշ-
տերը :

Պիւֆին մարդոց պատմութենէն զինի կենդանեաց պատմութիւնը կը գրէ, այն է չորքոտանեաց և Թաշնոց։ Նա 400 տեսակէն աւելի կենդանեաց ոչ թէ միայն արտաքին կերպարանքը և անդամազննական մանրամասնութիւնները կ'ուսույշանէ, այլ և նոցա իւրաքանչիւրին բարբը, բնազդութիւնը և սովորութիւնները։

Ս. Ես գիտնական նկարագրութեանց նուիրուած գեղեցիկ էջերն՝ կենաց շարժման քաղցր և ճշշգրիտ պատկերը կը ներկայացնեն, մէն մի էակի ներդաշնակութիւնը և այն ամէն գոյացութեանց բանաստեղծութիւնը, որք յաւիտեանական զօրութեան մը հրաշալիքները կը պատմեն :

Պիւֆօն ի սելզանս կարծէր թէ պիտի կարողանայ այս մեծ գործն յամբօկ հանել, բայց թրքչնաց ուսումն հազիւ վերջացած էր, երբ ծերութիւնը լիայ հասաւ, Ժամանակը կը պահեր, իւր աշխատութեան շղթայն պիտի խորտակուէր, պէտք էր կտն իւր աշխատութիւնը յանկարծ ընդհատեր, կտն կերպիւ մը զայն ամբողջացներ:

Պիւ.Ֆոն վերջին խորհուրդը նախամեծար հա-
մարելով՝ հանձնաց պատմութիւնը գրել , որ երկրոր-
տեւ տւած էանց հետ միանալով բովանդակ գործը ամ-
բողջացուցին :

Այս տեսակ աշխատութիւն մը յօրինելու հա-
մար ոչ միայն տաղանդ հարկաւոր էր, այլ և մե-
նակեցական հանդարտութիւն, որ ճշմարիտ ներ-
շնչութեանց աղբիւրն է։ Պիւքսն այս հանդարտու-
թիւնը իւրաքանչիւր տարի իւր Մանդպարի պար-
տեղաց մէջ կը դանէր։

“ Ի Մոնթպար, զարդարուն տարտիղե մը մէջ, կըսէ Վիդեո-Սլէր, Համար աշտարակ մի կը բարձրանայ, ահա անդամոր դրեց Պիլֆոն իւր բնական պատմութիւնը, անտի տարածուեցաւ իւր համբաւն ընդ ամենայն տիեզերք: Դստնք կ'երթար 'ի ծագիլ արեւու և անձամբի կ'աշխատէր: Առաւօտեան հանգարութիւնը, Թռչող առաջին երգերը, զաշտայ ազգի ազգի տեւ/ը, լերջադէսնորա զգայարանայ ազգող ամեն բան՝ զոյն գէպ

'ի իւր գաղափարը կը դարձնէին : Ազատ , անկախ , մերթ զկէս յերկինս , ներշնչութեան շարժման մէջ և իւր մտածութեանն զոհ՝ ծառուղեաց մէջ կը յաճէր : մերթ իւր ընթացքը կը փութացնէր : մերթ կը մեղմացնէր , մերթ զկայ կ'աւելոր եւ մերթ կ'ամփոփուէր : որոնելով , չգտնելով , կամ գտնելով արտագրել կը փութար , կը գրէր , կը ջնջէր , 'ի նորայ կը գրէր՝ վերտօին ջնջելու համար : Ճառին բոլոր մասերը՝ միեւնոյն խնամով , մի և նոյն ճաշակով և մի և նոյն արուեստով հաւաքելով , յարգարեւով բազմոյց կ'արտասանէր՝ ամեն անգամ արագրելով և վերջապէս իւր ճիգերէն զոհ 'ի նորայ առանձինն առողջաբանութեամբ կը կարգար զայն , 'ի զուարճութիւն և իբր 'ի փոխարինութիւն իւր այնչափ վատակոյց : Իր ասացուածքը իբր ոտանաւոր այնչափ անդամ կը կրկնէր , որ իւր յիշողութեան մէջ կը դրոշմուէին , իւր բարեկամաց աւջեւ կ'արտասանէր զայն եւ կըստիպէր զանոնք , որ ինքնին բարձրաձայն կարգան զայն իւր ներկայութեամբ , ինքն անաչառ դատողութեամբ սենկնդիր կը լինէր և անդու նորայ վերայ կաշխատէր , կամելով 'ի կատարելութիւն բարձրանալ , ուր անհամբեր դրողէտ մի երբէք չէ կարող ժամանել ր :

Ամեն անոնք , որ Մոնդպարի փառաւոր պարտիզին թաւաստուէր ծառուղեաց և նորա անկարելի գրից այցելած են , սոյն պերճարան անցից ստորագրութեան մէջ աւելի խանդ ու հրապոյր պիտի գըտնեն :

(Շարունակելէ :)

ԱՐԴԱՐ ԲՈՂՈՔ ԱՆԻՐԱԻ ՀԱՐՈՒՄԾԻ ՄԸ ԴԵՄ

« Եթէ չար ինչ խօսեցայ ,
վկայեա՛ վրան չարին , ասդա
թէ ոչ ընդէր հարկանես ր :

Մեր նախորդ յօդուածէն արդէն տեսնուեցաւ թէ 'ի ներկայութեան Հրէից քահանայապետի և համօրէն օրինական դատուց՝ տեսնուած դատին մէջ քանի՞ օրինաւորութիւն և իրաւիկ արդարութիւն կը թաղաւորէր , տեսնուեցաւ թէ՛ Աստուծոյ քահանայք ,

արդութեան սպասաւորք , արդարութեան պաշտօնեայք եւ օրինաց գործադիրք ինչ ոգով և ինչ զգացմամբ նոյն դատաւորական ատենը խմբուած նենգաւոր խորհուրդներ կ'երկնէին և սարսնութեան հնարներ կ'որոնէին անարատ և անբասիր Աստուծորդւոյն դէմ . տեսնուեցաւ թէ՛ մեծ քահանայապետն , Մովսիսի փոխանորդըն , Աստուծոյ պատգամաւորն և արդարութեան ու օրինաց գործադիր գերագոյն պաշտօնեայն ինչպէս կը դատէ արդար ամբաստանեալ մը եւ նորա հաւատարիմ արբանեակն ինչ յանդուգն վարմունք կ'ունենայ Յիսուսի անմեղ , վստահ և համարձակ պատասխանատուութեան դէմ հակառակ օրինաց և արդարութեան ապտակելով զնա մի այնպիսի պարագայի մէջ , ուր մահու և կենաց խնդիր կը յուզուի . և ուր մարդն պէտք է լռէ և միայն օրէնքը խօսի և գործէ : Այս ամենն նենգութեանց , այս ամենն դաւաճանութեանց , այս ամենն մեքենայութեանց , անիրաւութեանց և բարբարոսական բռնութեանց դէմ , տեսնուեցաւ նաև Աստուծորդւոյն Յիսուսի ցոյց տուած անխռով , հեղահոգի և համարձակ ընթացքը , որ հաւատարիմ իւր խաղախրական վարդապետութեան՝ մարտիրոսական համբերութեամբ կը տանի ամեն զրկանաց քանի որ ուղղակի իւր անձին դէմ են , և կ'աշխատի բարութեամբ յաղթել չարութեան ոգւոյն , և քաղցրութեամբ ամօքել դառնութեան պտուղը : Այս քաղցրութիւնը և այս հեղահոգի խոնարհական ընթացքը փոխանակ մեղմելու հրէական կատաղի կրից թափը , փոխանակ արթնցնելու նոցա թմրած խիղճը և խղճահարելու գիրենք իրենց անարդար արարմանց վերայ , ընդհակառակն կը տեսնուի որ աւելի ճարակ

կրտայ անոնց զրդուման և աւելի կը բորբոքէ նոցա վատ և վայրենի դգալու մները, որով կը քաջաւերուին կարծես իրենց դառնութեան թիւնի մինչեւ յետին կաթիլը քամել իրենց վերէժինդրութեան առարկային վերայ, որ անմուռնջ և անտրտունջ կ'ընդունէ ամենայն՝ ինչ որ թշնամիէն կը գայ, ուստի Յիսուս տեսնելով այս ամենը և զգալով որ թէ՛ խոհեմութեան, թէ՛ խոնարհութեան և թէ՛ հեղութեան սահմանը լեցուեցաւ և անկից աւելին արդարութիւնը ռանակոխ ընել տալէ, այն վերջի ամենաանիրաւ հարուածին դէմ արդար բարկութեամբ սրտմտելով՝ կը փոխէ իւր խոնարհական ընթացքը եւ կը խզէ մինչ ցայն կէտ համբերատարութեամբ պահած լուութեան կասկանքը՝ բողոքելով անարդարութեան դէմ այն խղճահար և ազդու խօսքով, «Եթէ չար ինչ խօսեցայ վկայեա՛ վասն չարին, ապա թէ ոչ ընդէ՞ր հարկանես »:

Յիսուսի վարմանց սոյն փոփոխութեան հետ՝ կը փոխուի նաև մեր խորհրդածութեան առարկայն. հոս հարկ կը լինի կանգ առնուլ մի քիչ և խորհիլ թէ ի՞նչ է այս փոփոխութեան պատճառն եւ ի՞նչ նորա ներքին նըպատակն:

Յայտնի է թէ ամեն բան իւր սահմանն ունի և ամեն գործ իւր ժամանակը. Աստուած, որ շնորհած է մարդուն այլ և այլ կիրքեր եւ զանազան զգացումներ, անշուշտ յօգուտ իւր գործածութեան համար է. ուստի մարդն իւր բանականութեամբը անոնց իւրաքանչիւրը իւր օրինաւոր սահմանին մէջ ըստ պարագայից եւ ըստ յարմարութեան ՚ի գործ դնելու պարտաւոր է խոհական իմաստութեամբ և լուրջ դատողութեամբ, որ պէս զի որ և է մի չախաղանցութեամբ

փոխանակ օգտելու չը վնասուի:

Օրինակի համար, մարդն ունի իւր մէջ սիրոյ, ատելութեան, բարկութեան և պատուոյ զգացումներ, որոց իւրաքանչիւրն ևս ունին իրենց կարեւոր պաշտօններն. բարւոյն և գեղեցկին սէրը մարդս կ'ազնուացնէ և կը կատարելագործէ. չարութեան եւ վատութեան դէմ ատելութիւնը մարդս հեռի կը պահէ ամեն տեսակ մոլութենէ և կը զօրացնէ նորա սիրտը առաքինութեան և ուղղութեան մէջ, արդար բարկութիւնը պաշտպան կը հանդիսանայ մարդոյ սուրբ և նուիրական իրաւանց և պատուար չարութեան կամ անիրաւութեան դէմ. իսկ պատուոյ զգացումն իբրեւ իման բարձրութեան և յառաջադիմութեան մարդոյն՝ միշտ հեռի կը պահէ զնա ամեն տեսակ ցածութենէ եւ նուաստութենէ գրգռելով նորա արժանապատութիւնը: Իսկ ընդհակառակն եթէ սէրն եղծլինի, ատելութիւնը նախանձու ծընունդ, բարկութիւնը անարդար եւ արժանապատութեան զգացումն մինչեւ ամբարտաւանութեան հասնի, բնականաբար փոխանակ օգտի վնաս կը պատճառեն:

Աստուածորդին Յիսուս որ միանգամայն մարդ լինելով գիտէր թէ ինչ կը կրէ մարդն՝ իւր բոլոր կենաց մէջ իւր ամեն քարոզութիւնը կ'աշխատէր դատաւարական մարդը, կրթել նորա հոգին և ազնուացնել զգացումները՝ և որովհետեւ մարդկային միութեան, եղբայրութեան և բարօրութեան ամենադիւաւոր տարրը սէրն է, այս պատճառաւ իբրեւ հայր հասարակաց եւ իբրեւ պաշտօնեայ խաղաղութեան սոյն ըզգացումը աւելի զօրացնելու և կ'ազդուրելու համար հեղութեան, համբերութեան, անոխակալութեան եւ անյիշատչարութեան պատուէրներ ու

ւանդած է մարդկութեան, որպէս զի անձնական և աննշան խնդրոց առթիւ եղբայր եղբոր դէմ զինելով հասարակութեան խաղաղութիւնը և անդորութիւնը չը վնասէր. այս գովելի եւ սուրբ նպատակաւ կը յորդորէ խաղաղասէր մարդն՝ ի սէր խաղաղութեան համբերատար գտանել շատ անգամ զրկանաց և անիրաւութեանց, մինչեւ անգամ աջ երեսիդ ապտակ անողին ձախն ևս դարձնելու, հանդերձդ առնողին շապիկդ եւս տալու հրաման կ'ընէ. որպէս զի զրկող անիրաւն խղճահարուելով հարստահարուողի հեղահոգի համբերատարութենէ ստորջանայ իւր անիրաւ արարմանց վերայ և ուղղէ իւր սխալը:

Յիսուս՝ ահաւասիկ սոյն նուիրական վարդապետութեան գործնականն է, որ ցոյց կը տայ հրէական այն անիւրաւ ատենին մէջ համբերութեամբ կրելով ամեն տեսակ անիրաւութիւն, սուտ ամբաստանութիւն և զրկանք, մինչեւ որ նոցա անսիրտ և անուղղայ յամառութիւնն ի չարութեան՝ աշխարհի առջեւ մերկապարանոց կը խայտառակէ և զինի այնու կենդանի օրինակաւ իւր հետեւողաց և բոլոր աշխարհի ցոյց տալու համար թէ առաւել քան զայն զինանիւր նուաստանալ է և հակառակ իսկ արդարութեան, հեղութեան, եղբայրսիրութեան եւ մարդասիրութեան զգացմանց եւ ըսկըզանց՝ իւր արդար և իրաւացի բողոքովը կ'ուսուցանէ մարդկանց և կը խորխուսէ չերկնել բնաւ անիրաւներէ և բռնաւորներէ, այլ երբ կը տեսնուի որ արդարութիւն և ճշմարտութիւն հրապարակաւ ոտնակոխ կը լինին, հարկ է համարձակ եւ անվհէր բողոքել զանոնք սանհարգներու դէմ արհամարհելով ամեն երկիւղ եւ ըստառնալիք. քանզի ճշմարտութեան

և արդարութեան արժէքն այնքան մեծ և այնքան բարձր է, որուն հետ ոչ մի բան չէ կարելի հաւասարալնել աշխարհի վրայ. այս պատճառաւ ի սէր այն նուիրական և յաւիտենական ըսկըզանց եթէ հարկ լինի և ժամանակ կը պահանջէ, աշխարհի վրայ ամեն բան զոհելու է արիաքար պաշտպան հանդիսանալով անոնց. բռնաւորաց ահն ու արհաւիրքն երբէք չեն կարող դըղդղել զգացման տէր նախանդիր և արի ակոյեանի մը հոգին. քանզի նոքա եւս մարդ գոյով ինչ կարող են ընել իրենց նման մարդոյն, եթէ ոչ նիւթական զօրութեան առաւելութեամբ չարչարել, հալածել, տանջել, խոշտանգել և վերջապէս մահացնել. սակայն իրաւանց եւ արդարութեան համար մեռանիլն եւս անմահութիւն է. վասն որոյ երբ սուրբ և արդար իրաւունքներ կը բռնաւորուին, անօգ եւ անպաշտպան թշուառներ անգթօրէն կը հարստահարուին, նուիրական եւ պաշտելի սրբաւայրեր անպատուելով սիրտ և զգացմունք կը վերաւորուին, այն ատեն անհրաժեշտ և սուրբ սրբաւորութիւն է այն մարդուն, որ ունի սիրտ և զգացում, բորբոքիլ արդար բարկութեամբ և իբրեւ գաւազան բարկութեան Աստուծոյ, շանթահարել և պատժել արդարութեան և իրաւանց կամ լաւ եւս է ասել, Աստուծոյ և մարդկութեան թշնամին և այսպիսի մի գործ Աստուծոյ կամաց և սուրբ Աւետարանի սկզբանց հակառակ չը լինելէն զատ նաև մեծ և Աստուծաճաճոյ սուտքինութիւն է, որոյ բաղմամբ օրինակները ոչ միայն ազգաց և քաղաքական պատմութեանց՝ այլ և նոյն իսկ Ս. Գրոց պատմական մասերուն մէջ կը տեսնուին:

Աբրահամ մեծ Նահապետն, որ Աստուծոյ ամենահաւատարիմ ծա-

առաջին էր եւ նորա ամեն ակնարկութեանց հպատակ, երբ կը լսէ Ղովտայ ստացուածոց և մարդկանց գերուիլը դրացի բռնաւորներէ, տնմիջապէս իւր գերդաստանի և ծառայից փոքրիկ գրնդին գլուխն անցած իբրեւ արծիւ կը հասնի այն սեւադէմ ագռաւներու եւ ըսմակին վրայ, զորս անխնայ պատժելով, նոցա տարած գերիներն ու աւաւրը վերադարձնելէն զատ իրենցմէ եւս բազում աւար կ'առնէ, զորս իբրեւ հաճոյական զոհ Աստուծոյ նուիրելով կ'օրհնուի նորա սուրբ քահանայապետէն : Եգիպտական բռնաւորք որք այնքան ժամանակ անգթութեամբ հարստահարեցին և չարհարեցին Խորաշերտ, կը տեսնենք թէ նոյն ինքն Աստուած ինչպէս վրէժխնդիր կը լինի այն անիրաւութեց և ինչ դառն պատիժնէ ընդ նոցա չարեաց փոխարէնը կը վճարէ : Սինչեւ որ հարստահարեալ և չարհարեալ բազմութիւնը կ'աղատէ նոցա բռնութեան ճիրանէն : դարձեալ Աստուածաշունչի մէջ Մակաբայեցւոց գիրքն ո՞չ ապաքէն ծայրէ 'ի ծայր լի է արդարութեան, ճշմարտութեան եւ իրաւանց համար նահատակութեան սխրալի արարքներով, ուր կը տեսնուի յայտնապէս որ Աստուծոյ բարձր բազուկն զօրավիգ և օգնական կը լինի այն նախանձախնդիր արի ախոյաններու բազուկները զօրացունելով ամբարիշտ հեթանոսաց դէմ, և կ'աղատէ ամբողջ ազգ մը հարստահարութենէ եւ անպատուութենէ մի կրօնասէր և ազգասէր գերդաստանի միջոցաւ : Եւ նոյն իսկ Յիսուս ինքն ո՞չ ապաքէն խորաշերտն 'ի ձեռքին տաճար մտնելով՝ բռնութեամբ և բանիւ դուրս վնասեց անտի սեղանաւորներն ու աղանաւ վաճառները նոցա սեղաններն ու թոռները խորտակելով, ուրեմն Յիսուս իւր այս գործն միթէ հակառակ դուր-

ճեց ըսենք իւր այն վարդապետութեանց, որով կը պատուիրէ մարդոց աջ երեսին ապտակ ածողին ձախն ևս դարձնել, ոչ երբէք : քանզի այն խաղաղասիրական վարդապետութիւնը, ինչպէս վերեւ բացատրեցինք այն նը պատակաւ է, որ 'ի պահպանութիւն խաղաղութեան եթէ հարկ լինի երբեմն իրաւունքներ եւս զոհել, մեծ առաքինութիւն է : իսկ ընդհակառակն երբ կը տեսնուի թէ այն զիջողութեամբ չարն աւելի պիտի իրախուսի իւր չարութեան մէջ, այն տեսակ զոհողութիւնը հակառակ է Յիսուսի վարդապետութեան : քանզի նա որ մարդկային ազգի Փրկիչն ու բարերարն է, երբէք չ'ասէր թէ անխիղճ և վայրենաբարոյ դադանի մը առաջ ձեռքերդ կապած կեցիր, որ նորա գաղանուութեան տարապարտ զոհ լինիս :

Այսպէս թիւր իմանալ Ս. Աւետարանի միտքը՝ խորին տգիտութիւն և յետին կուրուութեան գործ է : այսպէս թիւր մեկնել և քարոզել ժողովրդեան՝ մարդասպանութեան և ազգասպանութեան ոճիր է : և ահա այս տգիտութեան եւ թիւրիմացութեան դառն հետեւանքն է որ այսօր կը կրէ ամենէն աւելի մեր տառապալիք և թշուառ Աղգն : Քանզի ժամանակաց բարբարոսութեան և աւերածի հեղեղներն երբ Հայ հայրենիքը եւս ուղղելով տալին ու վրայ ըրին և հայաստանի որդիները բռնութեամբ օտար կլիմայներու և օտար աստղերու տակ գերի վարեցին, այն ատենէն 'ի վեր զրկուելով խեղճ Հայ ժողովուրդն թէ նիւթական և թէ բարոյական զօրութենէ, գլորեցաւ և անկաւ մի այնպիսի խորին տգիտութեան մէջ, որ հետզհետէ խամրեց և խորշակահար ըրաւ նորա թէ կրօնական և թէ ազգային ըզգացումները, այս պատճառաւ արդէն

չատերն իրենց տիրապետող ազգաց
ազգեցուծեան ենթարկուելով նոցա
ընդարձակութեան մէջ խորասուզուե-
ցան . իսկ փոքր մնացորդ մը այն մեծ
և բազմաթիւ ազգէն, որ տոկալով մին-
չեւ ներկայ դարս իւր անունը և գո-
յութիւնը պահած է մի միայն կրօնա-
կան կապով, այն եւս այսօր մի այնպի-
սի ցաւալի կացութիւն ունի, որ ըզ-
մարդ յարաստուս կը փղծկէ : Այս
գիտութեան, լուսոյ, ազատութեան
և հաւասարութեան դարուն մէջ մի-
այն Հայ ազգն է որ դեռ տգիտու-
թեան խաւարի մէջ կ'ապրի և իբրեւ
ստրուկ անխիղճ բռնաւորներէ կը կե-
ղեքուի . այս Հայ ժողովրդեան մի մեծ
և բազմաթիւ մասն է, որ այսօր Հայ-
աստանի խորերուն մէջ ամեն տեսակ
հալածանք և զրկանք կը կրէ . նոցա Ս.
Եղիշեցիները կը պղծուին, նոցա ինչ-
քեր կը կողպտուին, նոցա ընտանիք-
ներ կը բառնաբարուին, նոցա կոյս
աղջիկներ բռնի կ'առուանգուին, նոցա
որդիքն եւ սրտի աղիքը իրենց աչքի
առջեւ անգթաբար սրախտղիտող կը լի-
նին . այս ամենը կը տեսնեն Հայք եւ
միայն լալով կը մխիթարուին . արգարե
հայ լինելու է, որ կարելի լինի համբերել
և տանել այսքան զրկանաց և անպա-
տուութեան, բայց ինչ է այս անտար-
բերութեան և անզգայութեան պատ-
ճառ . ինչպէս այս հարստահարեալ
ժողովուրդն չը յուզուիր, չը գրգռուիր
և սուր 'ի ձեռին չը պաշտպաներ իւր
սրտիւր և իւր կեանքը այն դաղանա-
բարոյ բռնաւորաց դէմ . արդեօք կ'եր-
կըն՞ի նոցա բազմութենէն և զօրու-
թենէն . բայց մահէն ինչո՞ւ պիտի
վախնան անոնք . քանի որ արդէն ամեն
օր և ամեն ժամ կենդանի մեռեալներ
են, որ հարիւր անգամ վատ է իրա-
կան մահէն, արդեօք կառավարութե-
նէն կը վախնան թէ մի գուցէ զիրենք

յ. Ա.

ապստամբ համարի, բայց կառավա-
րութիւնն արդէն փորձով կը ճանաչէ
հայոց հաւատարիմ և տիրասէր բնա-
ւորութիւնը . նա մանաւանդ այն բար-
բարոններն արդէն ամպստամբ են կա-
ռավարութեան դէմ և այն անգթու-
թիւնները կը գործեն հակառակ կա-
մաց բարեխնամ տէրութեան, որ ար-
դէն մեծ հոգ ունի իւր ամեն կարգի
և աստիճանի հպատակաց հաւասա-
րութեան և հանգստութեան մասին .
հետեւաբար այն բարբարոսաց դէմ
պատերազմին մեծագոր տէրութեան
ծառայութիւն մատուցանել է . ուրե-
մն ինչ է Հայ ժողովրդի այն թուլա-
մորթութեան եւ կնամարդութեան
պատճառը . ես ուրիշ պատճառ չեմ
կարող գտնել, բայց եթէ տգիտու-
թիւն և դարձեալ տգիտութիւն . քան-
զի այն մարդն, որոյ միտքը բնաւ մշա-
կուած չէ, այն մարդը որ իւր ոչ եկե-
ղեցւոյ և ոչ ազգի պատմութեան տե-
ղեկութիւն ունի, այն մարդը որ բը-
նաւ չը հասկնար ոչ իւր եկեղեցւոյ
մէջ երգուած ժամերգութիւնը եւ
ոչ կարգացուած գիրք, այս տեսակ մի
մարդէ ինչպէ՞ս կարելի է պահանջել ազ-
գի և կրօնի զգացում . քանզի Հայաստա-
նի խորերու այն խեղճ ժողովուրդք,
որք այսպիսի մահաբեր տգիտութեան
և խորին խաւարի մէջ կ'ապրին, ար-
դէն չունին այն բարոյական զօրութիւ-
նը, որով զգան շարժին և մահ . քան ըզ-
կեանս լաւ համարելով խիղախեն ի-
րենց արենարբու թշնամեոյն դէմ
և մեռնելով կամ մեռցունելով ազա-
տուին միանգամ ընդ միշտ դառն եւ
վշտակիր կեանքէն, ուրեմն Հայն այն
բարբարոս քիւրտերու գաղանային ճի-
րաններէն ազատուելու և հանգստու-
թեան երես տեսնելու համար հարկ
է նախ իւր հոգին ու սիրտը մշակէ
իւր զգացումները արթնցունէ և կազ-

21

դուրէ, որպէս զի բարոյական զօրութիւն և արիութիւն ունենայ, որ շատ բարձր և վեր է նիւթականէն. բայց այս զօրութիւնը որո՞ւ միջոցաւ պիտի կարողանայ ձեռք ձգել. միթէ իւր խեղճ և իրեն պէս անգէտ ողորմելի քահանայից կամ վարդապետաց միջոցաւ, որք ժողովրդեան պէս արդէն նոյն բարբարոսաց ահիւն ու երկիւղով պաշարուած թերեւս աւելի պատճառ կը լինին ժողովրդեան և ևս թմբորութեան և անշարժութեան թիւր և սխալ քարոզկարդալով, համբերութեան համոզելով զնոսա, թէ այդ կեղեքմանց և զրկանաց դէմ լռելն մեծ և Աստուածահաճոյ առաքինութիւն է եւ թէ թշնամւոյն դէմ դնողը հակառակած կը լինի Քրիստոսի այն վարդապետութեան, որով կը պատուիրէ թշնամւոյն առէն ուզածը կատարել և ամեն բան ձին համբերել. ա՛ռ քեզ այլանդակ Աստուածաբանութիւն, որ զհոգի և զմարմին միանգամայն կը մահացունէ, և այս կը յուսացուի արդարեւ այն քահանայներէն՝ որոց շատերն պարզ ընթերցումն անգամ չեն կարող շիտակ կարդալ, ուր մնաց որ Ս. Գրոց միտքն ու հոգին իմանան և ըմբռնեն և ժողովրդեան ուղղութեամբ ուսուցանեն :

Ուրեմն թէ ի՞նչ միջոցաւ կարելի է կրթել և լուսաւորել մեր հայաստանաբնակ այն ողորմելի և կարեկցութե արժանի եղբայրները, ուրիշ անգամի թողով առ այժմ կը վերջացունենք մեր յօդուածը :

Գ. Ս. Շահանթեմալ :

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն, տես թիւ 8.)

Երեք Տէրութեանց դեսպաններուն մեկնիլն :

Արդէն յառաջագոյն ասացինք, թէ յիշեալ երեք Տէրութիւնք լաւ իմացան՝ որ Յունաց ի համար առաջարկուած խնդիրը չ'պիտի ընդունուի. երեք դեսպանք 'ի միասին յայտնապէս 'ի պաշտօնէ ծանուցողրէր խրկեցին թէ՛ 'ի Կ. Պօլսոյ իրենց երկիրը պիտի մեկնին. որուն վերայ Բ. Դուռը դարձեալ ժողով կազմելով իւրաքանչիւրին հետ բանակցութեան մտաւ, և հետեւեալ խոստումներն բրաւ. « Երբ Յայնք հնազանդութիւն յանձն առնուն, Տէրութեան կողմէն նոցա ապրտամբութեան վրայօք երբէք բան մի չ'պիտի խօսուի, և ըստ առաջնոյն Կայսերական ներողութեան և խնամոյց արժանի պիտի լինին, և ապտամբութեան օրէն 'ի վեր իրենց վերայ ծանրացած գլխահարկը եւ Տէրութեան տուրքը բոլորովին պիտի շնորհուին. եւ հնազանդութեան օրէն սկսեալ ամբողջ տարի մի բոլոր պէտք եղած տուրքերէն ազատ պիտի թողուին, և ևնքեանք Կայսերական ամեն տեսակ գթութեանց եւ շնորհաց արժանի պիտի լինին » : Բայց նոքա ոչ երբէք յօժարեցան յանձն առնուլ, այլ իրենց առաջին առաջարկութեանց վերայ հաստատուն մնացին, և վերջապէս երեքն ալ միասին 'ի Կ. Պօլսէն մեկնեցան և իրենց երկիրները գնացին, և յետոյ, նոցա հպատակաց շատերն ալ անտի հալածեցան :

Ռուսիոյ դաշնադրութեան չունելը .
եւ կայսերական բանակին ելքը :

Արդէն յայտնի իմացուած էր՝ որ
երեք Տէրութեանց առաջարկութիւնը
չընդունելուն պատճառաւ, նենգու-
թեամբ թշնամութիւն և պատերազմ
պիտի հրատարակուի Ռուսաց մեկ-
նին զայս աւելի հաստատեց : Ուստի
Օսմանեան Պետութիւնը մինչդեռ
ձեռնարկած էր արթնութեամբ եւ
զգուշութեամբ պէտք եղած ամբու-
թիւնները փութոյ պնդութեամբ յա-
ռաջ տանել, ահա նոյն տարւոյ լէվլալ
ամսոյ 23 ին Սիլիստրէի կուսակալ Ահ-
մէտ փաշան գրով կը ծանուցանէ թէ
Ռուսաց զօրքը համարձակեցաւ կայ-
սերական սահմանագլուխ Փրութ գե-
տը անցնիլ և Պուղտանի երկիրը ար-
շաւել : Ռուսիոյ այս ընթացքը 'ի նը-
կատի ունելով, և օգնութեամբ Բարձ-
րելոյն անմիջապէս անոնց վերայ եր-
թալու և վրէժխնդիր լինելու նպատա-
կաւ, Պրութայի նահանգին կուսակալ
Հիւսէին փաշան Կայսերական բանա-
կին սպարապետ որոշուեցաւ, և Դա-
նուբի կողմերը երթալու համար, բազ-
մութեամբ զօրաց լէվաֆէ ամսոյ 5 ին
երկուշաբթի օրը Տալլատ փաշայի դաշ-
տէն մեկնեցաւ և իւր պաշտօնատեղին
գնաց : Մանսուրէ կոչեցեալ զօրաց ըս-
պարապետ Խուրշիտ փաշայի գանձա-
պետ Միքիթան խալիլ Բիֆթի փաշային
վէզիրութեան աստիճան շնորհեցաւ,
և յիշեալ զօրաց սպարապետի փոխա-
նորդի տիտղոսով, զինարանի վերա-
տեսուչ Սայիպ էֆէնտիին նշանօր-
թեան աստիճան տրուելով կայսերական բա-
նակին վերատեսուչ հրատարակուե-
ցաւ, և Մանսուրէ Մուհամմէֆէ կոչե-
ցեալ հետեւակ և ձիաւոր զօրաց բազ-
մութեամբ յիշեալ ամսոյ իննեւ ընթաց օրը

նոյն դաշտէն մեկնեցան Հիւսէին փա-
շային երթալ միանալու համար :

Ռուսաց Դանուբ գետը անցնիլն :

Այս ամենէն յետոյ դարձեալ Սիլ-
իստրէի կուսակալը հետեւեալ տրու-
մաւթ լուրը Բ. Դրան կը հաղորդէ,
«Ռուսք կայսերական սահմանը անցան
և Խարայիլ բերդը պաշարեցին, և լէվ-
աֆէ ամսոյ քսան երեքին 'ի գիշերի
Խաֆձայի բերդին վարի կողմէն Դանու-
բի կողմն անցան, և նոյն տեղ դըր-
նուած Իսլամ զօրքն չըկարենալով թըշ-
նամելոյն դէմ դիմագրաւ լինիլ, ամ-
թապարտ 'ի փախուստ գլմեց, և այս
պատճառաւ Ռուսք յիշեալ բերդը
գրաւեցին » : Այս դէպքը, որովհե-
տեւ բերդապահ Փաշային եւ ուրիշ
զօրապետաց անմիաբանութենէ յա-
ռաջ եկած էր, Փաշան և զօրապետ-
ները, ըստ տրամադրութեան կայսե-
րական հրովարտակին, 'ի խրատ և 'ի
զգուշութիւն այլոց 'ի սուր մատնեցան
եւ զի նուիրական պարտաւորութիւն
էր թշնամելոյն դէմ կարեւոր պատրաս-
տութեանց միտ գնել եւ զայնա առ-
հարկի անօրինել, վասն որոյ Ձերէնի
կառավարիչ Էսաա փաշան բազմու-
թեամբ զօրաց կայսերական բանակը
խրկուեցաւ, և ծովապետ Մէհմէտ
փաշան նաւատորմիդ Պէյի-ս Կերէ
թալով պէտք եղած զօրքերով Վառ-
նայի կողմերը գնաց : Սոյն միջոցիս ար-
ժանաւոր անձանց ոմանց Միքիթան-
թեան աստիճան տրուելով կայսերական
բանակը և ուրիշ հարկաւոր տեղեր
խրկուեցան, բանակին, և այլ տեղեաց
ըստ յարմարութեան իջեւանի վերա-
կացուններ որոշուեցան :

Ռուսաց Խարայիլ բերդը գրաւեցն :

Կայսերական բանակին Սպարապե-
տն գրով կը ծանուցանէ, թէ Ռուսք

համարձակութիւն գտան Իսլայիլի բերդը կարի ի նեղ արկանել, և բնակիչք չը կարենալով երկար տոկալ, անձնատուր եղան, և լիկիձձէ ամսոյ վեցերորդ օրը բերդը յանձնեցին։ Իսլայիլի բերդի նման ամուր և հաստատուն և ամենայն կարեւոր կազմածովք կատարելապէս կարգաւորեալ եւ յարդարեալ բերդ մի, այս եղանակաւ յանձնուելուն համար, թագաւորը առ զայրոյթ սրտին, հրաման ըրաւ որ նոյն պահուն վէղիր Սիւլէյման փաշան, և այլք, որք այս ֆնասակար գործոյն առիթ եղած են ի սուր մատնուին։ Բայց վերջէն առնուած տեղեկութեանց վերայ, որպէս թէ Ռուսք խրամները քակեր և աւերեր են, եւ այնուհետեւ անհնարին եղած է անդ անշարժ կենալ և բերդը պահպանել, ուստի յամայնից բռնադատեալ անձնատուր եղած են։ Սիւլէյման փաշայի մահը ներուեցաւ, և գործը բարւոք ստուգելու համար որոշուեցաւ զայն ի Կ. Պօլիս կոչել, զկնի գալստեան մերկացուցին և զրկեցին զայն յաստիճանէ Վէղերութեան, և ի Միքիլի կղզին յաքսոր դատապարտեցին, և որովհետեւ այս ձախորդութեանց վերայ խիստ կարեւոր էր կայսերական բանակը օր քան զօր ստուարացնել և ամրացնել, ուստի Սէրի Մահմուտ փաշայ, որ Պրուսայ նստիլ որոշուած էր, Սիլիստրէի և Վիտինի կողմերը, Էսմէր փաշայ՝ բանակը, Գարամանի կուսակալ Էմին փաշայ Կայսերական բանակին յառաջապահ զօրաց վերայ, և Տէրվիշ փաշան, որ Ֆիլիպէ նստիլ որոշուած էր, Պայֆան լեռանց պահպանութեան խրկուեցան։

Առումն Մաջլին և Քէսաթէնէ բերդից։

Ռուսք բազմութեամբ զօրաց Մա

ջլին եւ Քէսաթէնէ բերդերուն վերայ յարձակեցան, իսկ պահապան զօրքը թէ եւ դիմադրաւ զանոնք վանելու մեծամեծ ջանքեր ըրաւ, սակայն բնակիչք չը համբերելով՝ բերդը յանձնեցին և մեծաց անիծից արժանի եղան։

Այլ և այլ յաղթութիւններ։

Օգնութեամբ Բարձրելոյն Աստուծոյ՝ յաղթութեան և վրիժառութեան փառքը յայտնապէս սկսաւ Օսմանեան կողմը երեւիլ։ Ալիշ փաշայ՝ որոյ Միրառնո-լիան աստիճան շնորհուած էր, իւր հրամանին ներքեւ գտնուած հետեւակ և հեծեալ յաղթական զօրքերով Գոլլիձէ կոչուած տեղը հասնելուն պէս, Ռուսաց զօրքը բազմութեամբ միահաղոյն գրոհ սուեալ յարձակեցան նորա վերայ, զայն տեսնելով Իսլամ զօրաց քաջապէս զինեալ դիմագրաւ եղան անոնց, եւ պատերազմը շարունակ հինգ ժամ տեւեց։ Երկու թեան և ուրախութեան փառքը Օսմանեանք ժառանգեցին, եւ Ռուսաց զօրքերէն հազար հինգ հարիւրի չափ ի սուր սուսերի մաշեցան, եւ մնացեալները ցիր ու ցան փախուտական եղան, և այս արիւնահեղ պատերազմի ժամանակ Իսլամ զօրքերէն մի միայն վեց — եօթը անձինք ինկան։ Նմանապէս սոյն միջոցին յանդիման Վիտինի Գալաֆաթ կոչուած տեղը անթիւ զօրքեր եկած լինելով, այն կողմերը գտնուած Իսլամ զօրքը արիութեամբ և վրէժխնէ դիր հոգւով թշնամոյն վերայ յարձակեցան եւ յաղթութեան՝ դրոշմ կանգնեցին։ Եւ ի վերջոյ Եասսըլիֆէ և Սիլիստրէէն ինն ժամ հեռաւորութեամբ Գոլլան կոչուած տեղերը եղած պատերազմներուն, դարձեալ յաղթութեան փառքը Օսմանեանց կողմը փայլեցաւ, իսկ Ռուսաց զօրքը

խորտակուելով մնացեալները փախըս-
տական եղան : Սոյն ժամանակին ըստ
գրութեան զօրապետաց Վառնայի կող-
մին եւս , յաղթութեան անունը Օս-
մանեանց կողմ լինելն հռչակուեցաւ :
(Շարունակելի) :

ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ

ՇԱՐԱԿԱՆ

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳՈՑ

Արք. և Ողբաբան Առաքելական Եկե-
ղեցոյ Հայաստանեայց , յօրինեալ ՚ի Սրբոյ
Թարգմանչոյն Ջերոյ և ՚ի Սրբոյ Հայրապետաց
և ՚ի վարդապետաց :

Ի ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ

Ի Տպարանի Ս. Կաթողիկէ Էջմիածնի
1875—ՌԵԻՆԵ.

ՇԱՐԱԿԱՆ՝ Հայաստանեայց Եկե-
ղեցոյ հոգեւորապէս երգոյ միակ նը-
ւադարանն , Սրբասուն Հայրապետաց
և վարդապետաց Աստուածային սիրոյ
և կրօնասէր զբացմանց միակ պահա-
րան և յիշատակարանն լինելով , որչափ
որ իբրեւ նուիրական Մատեան նկա-
տուած և ընդունուած է մեր Ազգին
մէջ , այսու ամենայնիւ իւր եղանա-
կաց և բարեպաշտական եռանդ և ա-
ւելն ազգող ներգաշնակութեան մէջ
բազմադիմի տարբերութիւններ եւ
խառնուրդ , թերեւս յակամայից , տե-
ղի ունեցած են , կ'ունենան հետզհետէ
և կարելի է ցաւօք սրտի ասել , որ յետ
ժամանակաց իսպառսպուռ փոփոխու-
թիւն և նախկին սրտագրաւ և հոգե-
ղուարճ եղանակաց կորուստ մի սլիտի
տեսնուէր :

Սակայն անպատու մ' ինգութեամբ
տեսանք , որ Ս. Էջմիածնի Մայր-Ա-
թուն , Աստուածարեալ Հովուապետի
Ջանիւք , փութացած է այս ցաւալի
փախճանին առաջն առնուլ , ամբողջ
Շարականն ձայնագրութեամբ տպա-
գրել տալով , որոյ մի օրինակն ևս Ս. Ա-
թոռոյս նուիրուած լինելով տեսանք :

Թէեւ՝ Սոյն Շարակնոցը , որ 1090
երեսէ կը բաղկանայ , մեծ գործ մի լի-
նելով , իւր եղանակաց գրութիւնն
քննադատելու համար երկար ժամա-
նակի կարօտ էր , և չեմք կարող ասել
որ ըստ ամենայնի նախնական եղանա-
կաց ճշգրութիւնն ունի . տակայն լոկ
աշխատութեան ծանրութիւնն , դժ-
ուարութիւնը և նպատակը միայն նը-
կատելով կը խոստովանեմք , որ մե-
ծամեծ գովեստից և փառաց արժանի
է . վասն զի , ինչպէս կը տեսնուի իւր
Յառաջբանէն , այսու աշխատութիւն
Վեհափառ Հայրապետի նպատակն ե-
ղած է նախնեաց եղանակներն , եթէ
ոչ սկզբնական ճշգրութեամբ , գէթ
այժմեան վիճակով պահպանել եւ ա-
պագայ խառնուրդներէ և աղճատում-
ներէ զերծ կացուցանել և ամեն Հայ-
աբնակ դաւառաց և Հայ-Եկեղեցեաց
մէջ , որչափ հնար իցէ եղանակի միու-
թիւն և նոյնութիւն պահել : Ուստի
քաղցր է մեզ խոստովանիլ , որ այսու
մեծ աշխատութեամբ Համազգային
Մայր-Աթոռն , Շարականի հոգեբուղի
նուադներն երգող և երկասիրող բո-
նաջան Հայրապետաց երախտագիտա-
կան պարտք մի , Հայաստանեայց Եկե-
ղեցոյ փառաւոր և գովելի ծառայու-
թիւն մի մատուցած և թէ՛ իւր եւ
թէ՛ Բարեխնամ Վեհապետի անուան
յաւիտենական յիշատակ եւ անմահ
արձան կանգնած է :

Իցիւ թէ յաջողէր Նորին Վեհա-
փառութեան նպատակը , որով բոլոր

Հայ-Նիկեղոսաց մէջ փոխանակ Պարսկական, Յունական, Տաճկական և այլն եղանակաց անճաշխտեան խառնուրդի, թագաւորէր Հայկական բնիկ բարեպաշտական զգացմանց յարմար եւ վայելուչ եղանակն :

ՄԱՆԱՆԱՅ

ԺՈՂՈՎԵԱՅ ԵՒ Ի ԼՈՅՍ ԷԱԾ

Գ. Վ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

Սա կը բաղկանայ 236 թերթ հատիկներէ . քանակութեամբ նուազ, այլ տեսակաւ եղական, համովն ու հոտով անման . վասն զի բազմաձաշակ և բազմաբոյր է : Սա Արաբիոյ մեռելատիպ, տոթակէզ և հիւրամերժ անապատաց մէջ չէ զանգուած, այլ հովասուն եւ օդասուն Հայաստանի ծաղիօդոց լեռանց, ջրալեր հովտաց, մարգաց եւ դաշտաց մէջ . Հայաստանի ծաղիկանց մեղրով, զուարթարար շաղով ու ցողով և Հայոց արեգական բարեխառն ճառագայթներով շաղուած ու զանգուած է : Սորա մէն մի հատիկ Հայոց երկրին բազմաղղի սլուղոց համն ու հոտն ունի, մէն մի պատառիկ Հայոց կենաց, սովորութից, բարուց և աւանդութեանց ծրագիրն է, և մէն մի թերթիկ ազգային հրնամի և հնարմատ նախապաշարմանց, առասպելաց, գիւթիւթեանց և հմայից պատկերն կ'ուրուագրէ . վերջապէս ՄԱՆԱՆԱՅ ըստ ամենայնի Հայաստանն ու Հայը կը պատկերէ :

Սինայ Անապատին Մանանայն ուրախութեամբ և գոհութեամբ կը ճաշակէին Իսրայէլն այն որդիները, ուրոնք Աւետեաց երկրին սիրովն ու հրով կը վառէին . անտրտունջ կը ժողովէին նոքա, որք խոստացեալ երկրին

կարօտանօք, ազատութեան կենսաբայր բոցով կը տապանային, իսկ ընդհակառակն նոքա, որոց սիրտն ու հոգին Նգիպտոսի զաղրութեամբ, դարձութեամբ, մոլութեամբն ու մոլորութեամբ շաղախուած էին, Նգիպտոսի սոխն ու սխտոր առաւել կը համարէին քան զմանանայն երկնածիր . Նգիպտոսի սեխն ու միս հանգերձ գեւորութեամբ առաւել կը նորէին քան զհաց երկնատեղաց եւ նուիրական, քան զհաց ազատութեան :

Այսպէս ալ Հայաստանի վարատական և ցրուեալ որդիներէն անոնք, որք հայրենեաց կաթոգին սիրով, հայրենեաց յիշատակաց և սովորութից, ազգային գեղեցիկ բարուց և յատկութեանց տարփանօք կ'այրին և կը ձեն ձերին օտար հողի և օտար ափանց վերայ, անձանօթ աստեղաց և արեգակի տակ, անսովոր կլիմայի և մթնոլորտի մէջ, նոցա համար հայրենեաց ՄԱՆԱՆԱՅ քաղցր, սուրբ և նուիրական է : Ճաշակեցէք ուրեմն, անյագ ճաշակեցէք Մանանայն, հայրենասէր հորդներ, ձեր քմաց անսովոր և խորթ չը պիտի թուի այդ . վասն զի ամեն Հայու բնական և սովորական կերակուրն է, ձեր մայրական կաթն է : Օտարին գրական բազմազան և համադամ խորտիկներ չեն պարարեր Հայուն սիրտն ու միտք . օտարին մեղըն ու շաքար չեն քաղցրացներ մեր քիմքն ու ճաշակ . օտարին ականակիտ ջուրերն չեն զովացներ մեր հոգւոյն տապն ու բոց որչափ քան զպղտոր ջուրն Հայոց . օտարինը միշտ օտար է և կ'օտարացընէ : Ճաշակեցէք և պատմեցէք ՄԱՆԱՆԱՅԻՆ համն ու հոտ անոնց, որք յաւէտ օտարին սիրայար միշտ տըրտունջ կ'ընեն, թէ Հայոց կեանքն անսլուծուող է . Հայոց դաշտերն կորդ և ասպլեր . սակայն ո՞վ մշակեց Հայոց

կեանքը, որ չը ծաղկեցաւ. ո՞վ արորա-
դրեց Հայոց դաշտերն, որ չը պողա-
բերեցան: Ահա՛ ՄԱՆԱՆԱՅՆ Ժողո-
վող անվտանակ ձեռքերը ո՛չ թէ արու-
րով, ո՛չ թէ գուլթանով, այլ Բրլ՝ սա-
կաւ ինչ քրքրեց հայրենեաց հողերն
ու քարեր, Գրոյն արտադրեցաւ, հո-
ղերն ամեն՝ յակինթ ու մարգարիտ,
քարերն՝ քնար փոխեցան:

Քաջալերեմք ուրեմն այսպիսի մը-
շակներն, քաջալերեմք ընթերցասիրու-
թեամբ և նիւթական ձեռնտուու-
թեամբ, որ իրենց բրին խոր և արոր
դառնայ, որպէս զի հերկեն երկար
դարերէ՛ ՚ի վեր խոսքսն ու կորդ մնա-
ցած Հայոց կեանքը, ակոսաբեկ պա-
տառեն, որպէս զի արեւ ու լոյս տես-
նեն Հայոց կենաց թանկագին մնացորդ-
ները: Մեք եւս երկնից զօրութիւնն
ու վարձը կը մաղթեմք Հայոց գրչին
և բրլին փայլ ու սայր տուող Արժ.
Հօր. երկար կեանք և արեւ կը մաղ-
թեմք Հայաստանի ՄԱՆԱՆԱՅԻՆ ա-
րեւ տուող Հօր. որպէս զի շարունակ
հերկէ և բրէ հայրենեաց հօյն. հոսէ
հայրենեաց ջրերն, գետերն և լճերը,
եւ անոնց մէջի հնութեան «հրեղէն
աղջիկներն» ՚ի տես բերէ գիտու-
թեանց աշխարհին. վեր ՚ի վայր շրջէ
Հայոց լեռներն ու քարերը, որ խօսին
և ամեն կողմ հռչակեն Հայոց դիւցազ-
նական կեանքն ու շահատակութիւնք
որոց հազարաւոր տարիներ հանդիսա-
տես վկայներ եղան:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Քաջալերեմք մէջ գողութիւնները շատ
հաղուադէպ էին, սակայն դժբաղդա-
բար մօտ տոներներս սկսան յաճախել.
ինչպէս ամսոյս 2 ին հրէայ վաճառական
մի իւր խանութը բանալով կը տեսնէ

որ անտուկը կոտորած և մէջը գանուած
60 ոսկին գողուած է. թէ և անմիջա-
պէս Կոնստանտնուպոլսէն իմաց կը տայ,
սակայն ցարդ ո՛չ գողն և ո՛չ գողոնը ե-
րեւան ելան: Նոյնպէս այլ եւս երեք
մասնաւոր գողութիւններ տեղի ունե-
ցան. երկու անգամ տուներու և եր-
րորդին նպարտվածաւ ի մի խանութը:

— Անցեալ ամսոյ 29 էն սկսեալ քա-
ղաքիս մէջ ժողովուած 800 ի չափ Ռե-
պիսիտը ամսոյս 12 ին զինուորական սըր-
տառուչ հանդիսիւ և նուագերգու-
թեամբ մեկնեցան քաղաքէս ՚ի Յոպպէ:
Նոյնչափ եւս Քաղաքէն: 20 ին Օսմա-
նեան պատերազմիկ շոգենաւ մը գա-
լով և 1600 Ռեպիսիտը առնելով հե-
տեւեալ օրը մեկնեցաւ:

— Ռէպիսիտը ժողովուած միջոցին
գեղացի կին մի լսելով որ իւր եղբայրն
ևս առնուած է, կը սկսի սաստիկ կեր-
պով լալ և սրտի կսկիծէն կամ լսել ևս
է ասել կատաղութենէն, գիրկն եղած
9 ամսեայ երախայն գետին կը նետէ:
Ապա մանկան լացը փոխանակ մայրա-
կան սէրն ու կարեկցութիւնը շարժե-
լու, աւելի զայրոյթը կը բորբոքէ. ուս-
տի մանկան կուրծքն բանալով սրտին
բռնցի հարուածներ կը տայ որով խեղճ
և անմեղ մանկիկը կէս ժամէն հոգին
կ'աւանդէ:

Մայրական տգիտութեան և ան-
գթութեան արդեօք այսպէս քանի՛
անմեղ զոհեր եղած են և սկիա ըլլան
նիւթապէս կամ բարոյապէս:

— Յունաց Քիրիլոս Պատրիարքի ան-
կումէն ՚ի վեր Տեղական Արաբացի
Յոյք, իրենց քահանայից, աղքատաց
եւ դպրոցի ծախուց համար Ռուսաց
Տէրութենէն տարեկան 8000 ոսկի կ'ըն-
դունին, զոր Միաբանութեան և տե-
ղացւոց մէջ եղած խռովութենէն ա-
ռաջ, Միաբանութիւնը կ'ընդունէր:
Դպրոցը բաւական յառաջագէտ վի-

Ճակի մէջ է, ուր ուշակերտք կ'ուսա-
նին Արաբերէն, Յունարէն և Գաղղի-
արէն: Ամսոյս 12 ին յիշեալ գաղթոցին
մէջ գեղեցիկ արարուած մը ներկայա-
ցուցին Արաբերէն լեզուու, որոյ ա-
ռարկայն էր Յովսէփի վսձառումն մին-
չեւ իւր հայրենական տան յեգխալոոս
փոխադրիլը, այն թատերական հան-
գիսին այլ և այլ ազգերէ 200 ի մօտ
անձինք ներկայ էին:

— Լաթաբեայէն հետեւեալ սըր-
բապիղձ եղեւնագործութիւնը կը հա-
ղորդեն մեզ: Տեղւոյն ճէպրահ-Աթալ-
լահ անուն Յոյն երեւելի անձին դուստ-
րը կը վախճանի ամսոյս 10 ին: Արդե-
սէր ծնողքը 'ի սէր իրենց հանգուցեալ
գոտեր իւր ծանրագին հանգերձներով
թաղել կը տան. և Յօր, երեք Յոյն պա-
հապաններ հակօղ կը դնեն, որպէս զի
աւաղակաբարոյ անձինք չըլլայ թէ
գերեզմանը բանալով զիսկը կողոպեն:
Երեք օրէն յետոյ յիշեալ Յպահապան
ները համաձայնելով ինքեանք կ'երթան
գիշերայն և գերեզմանը բանալով մար-
մինը ամփոփող սնտուկը կը հանեն,
որոյ մէջ գիսկը արդէն հոտած է եղեր,
կը մերկացնեն բոլորովին իւր թանկա-
գին զգեստներէն մարմինը և ապա գա-
ղանաբար յօշոտելով աստ և անգ կը
ցրուեն: Գերեզմանատան մերձակայ
այլազգիք տարածուած գարշահոտու-
թենէն գործը կրահելով՝ անմիջապէս
Կառավարութեան կը դիմեն և գիա-
կապուտները բռնել կը տան: Մեր
Թղթակիցը սոյն եղեւնագործութիւնը
պատմելով կը յաւելու թէ՝ այս գոր-
ծին աւելի այլազգիք քան զբրիստու-
նեայո դատախաղ կանգնեցան. որով-
հետեւ, կ'ըսէ, եթէ գիսկապուտները
չը բռնուէին անպատճառ Տաճկաց վը-
րայ պիտի ձգէին:

Ոճիր խժդժական՝ պտուղ անարգ
և վատ շահաքիրութեան, որ առ ոտն

հարկանելով Քրիստոնէական և մարդ-
կային սուրբ և վսեմ զգացումները,
կը ժպրհի մինչեւ անգամ եղծել մա-
հուան նուիրականութիւնն եւ խզիլ
գամբանարանի յաւիտենական կնիքը,
իւր անյադուրդ կրից ճարակ որոնելու
համար:

— Ս. Աթուոյս Տն. Ժողովը Միա-
բանութեան անդամներէն Գեր. Ներ-
սէս Ծ. և Աստուածատուր վարդա-
պետներն՝ 'ի վարձատրութիւն իրենց
բաղմամբայ հաւատարիմ ծառայու-
թեանց և արժանաւոր հմտութեանց,
որոշեց՝ ըստ Միաբանական ներքին բա-
րեկարգութեան ծրագրի տրամադրու-
թեան, Եպիսկոպոսական աստիճանի
բարձրացնել, իսկ Արժ. Ղուկաս վ. ն
ճայրագոյն վարդապետութեան իշխա-
նութեամբ պատուել: Սոյն որոշումն
Միաբանական Ընդ. Ժողովոյ ներկա-
յացոյց, որ ՂԶԴ նստին մէջ բաւական
վիճաբանութենէ վկնի քուէից բա-
ցարձակ առաւելութեամբ ընդունեց:
Ուստի ամսոյս 11 ին Գեր. Աստուա-
ծատուր և Ղուկաս վարդապետներն
ճայրագունութեան աստիճան ընդու-
նեցին 'ի Ս. Յակովբ Ամեն. Ս. Պատ-
րիարքի ձեռնադրութեամբ: Ամսոյս
20 ին Գեր. Ներսէս Ծ. և Աստուա-
ծատուր Ծ. վարդապետներն մեկնե-
ցան 'ի Ս. Էջմիածին պէտք եղած վը-
կայականներով, Եպիսկոպոսութեան
բարձր և սուրբ Աստիճանն ընդունե-
լու: Կը մաղթեմք յիշեալ Ս. Հարց
ողջամբ և ուրախութեամբ երթ եւ
դարձ:

Անցեալ ամսուան Սեպտ. 140 երեսին մէջ « Եւ
քառասնիւ չափ եւս զօրք ինքզնիքը ծովն ընկըզ-
մեցին ո կարգալու տեղ, պէտք է, « Եւ քառասնիւ
չափ եւս զօրքը ծովն ընկըմեց ո կարգալ:

ՅԱՆԿ

Յ Ո Ւ Լ Ի Ս

Հանդէս Տօնախմբութեան Ամեն . Տ . Տ . ԵՍԱՅԵ

Ս . Պատրիարք Հոր . — և Ռեզերձ	145—150
Խորհուրդ փրկագործութեան . (Շար . Է Վերջ)	150—153
Կենսագրութիւն Պիւֆանի . (Շարտնակէլէ)	153—157
Արդար բողոք անիրաւ հարուածի մը դէմ	157—162
Պատմական . (Շարտնակէլէ)	162—165
Չայնագրեալ Շարական՝ հոգեւոր երգոց	165—166
Մանանայ ժողովեաց և ՚ի լոյս էած Գ . Վ	
Սրուանձտեանց	166—167
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ	167—168

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա . Սիօնը ամսէ ամիս կը հրատարակուի 24 ծրեան բաղկացեալ մէկուկէս
ութածալ լծղթով :
- Բ . Տարեկան գինն է երկու արծաթ Մէճիաթի , ճանապարհի ծախքով
միասին , կանխիկ վճարելի :
- Գ . Չառ տետրակ առնել ուզողը պէտք է ամեն մէկ տետրին շորս ցա-
հեկան վճարէ :